

A vízgazdálkodás meteorológiai paramétereinek operatív előrejelzése, igények és lehetőségek

1. rész:

Ihász István, Szintai Balázs, Bonta Imre, Mátrai Amarilla

2. rész:

Horváth Ákos, Nagy Attila

*Meteorológiai Tudományos Napok
Magyar Tudományos Akadémia
2016. november 25. 09:30*

1. rész:

Ihász István, Szintai Balázs, Bonta Imre, Mátrai Amarilla

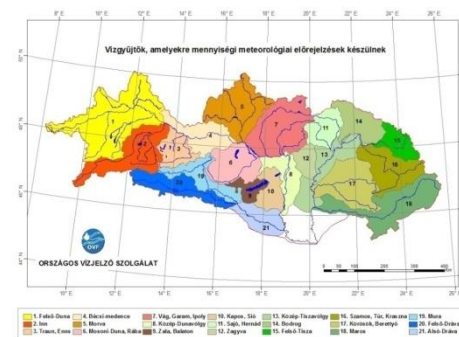
- 1.1. Rövid történeti áttekintés 1978-tól napjainkig
- 1.2. Európai Árvízi Figyelmeztető Rendszer
European Flood Awareness System (EFAS)
- 1.3. Ensemble reforecast alapú hazai kalibrációs fejlesztések
- 1.4. Hazai rövidtávú ensemble operatív előrejelzések
- 1.5. Néhány további előrejelzési produktum

1.1. Rövid történeti áttekintés 1978-tól napjainkig

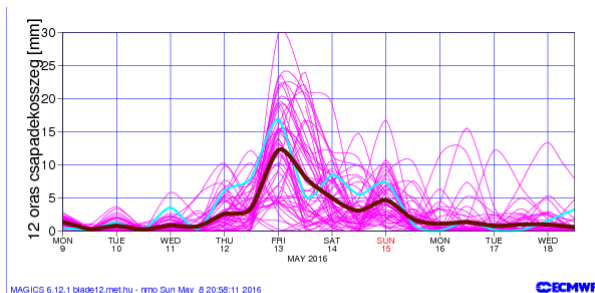
- 1978 - OMSZ: Csapadékszinoptikai Osztály vezető: Bodolainé Jakus Emma

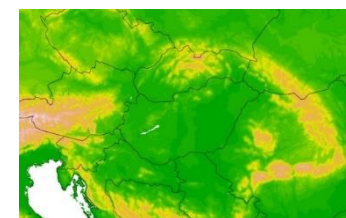
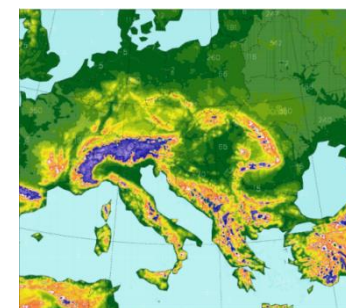
„találkozási modell” rádiószondás mérések alapján, csapadék modell előrejelzések még nem állnak rendelkezésre, mennyiségi csapadék előrejelzés 21 dunai-tiszai vízgyűjtőre

- 1994 - Magyarország ECMWF társult tag
OMSZ: **determinisztikus és ensemble globális előrejelzések 10 napra**

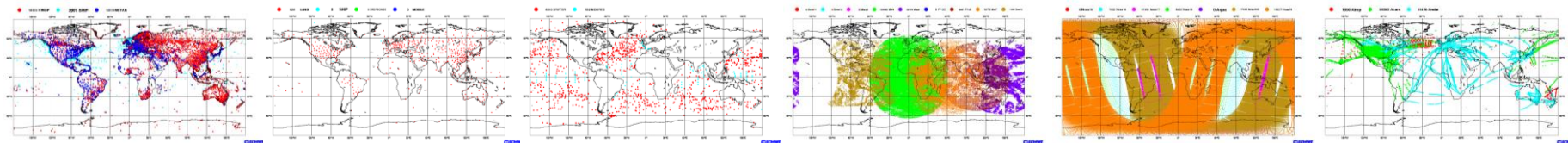
- 1998 - OMSZ: nagyfelbontású korlátos tartományú modell ALADIN/HU (0-48 óra, napjainkban 0-60 óra)
- 2010 - OMSZ: nagyfelbontású **nemhidrosztatikus** modell AROME (0-48 óra)

A menyiségi csapadék előrejelzés

az egyik legösszetettebb és legnehezebb előrejelzési feladat

- A mérések forrásai (felszíni, magaslégköri, műholdas, repülőgépes, radar):

- Az előrejelzés bizonytalanságának forrásai:

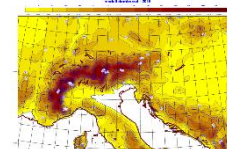
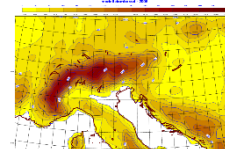
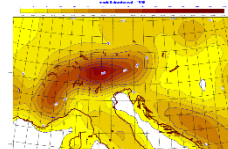
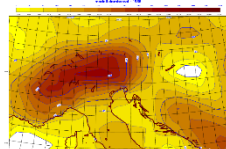
- a légkör kaotikus viselkedése
- megfigyelési hibák
- interpolációs hibák (megfigyelés -> modell rács)
- a légköri folyamatok leírásának közelítései
- közelítő módszerek az egyenletek megoldásakor

- Az ECMWF globális modell felbontásának változása (1979-től operatív):

1986 (200 km)   1996 (80 km)   2006 (25 km)   2016 (9 km)

Példa:

Alpok térsége:

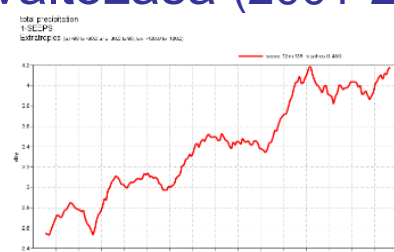

- A modell csapadék előrejelzések bevalásának időbeli változása (2001-2016):

Európa

trópuson kívüli térség

- Jövőbeli kihívások: (2025: ~5 km-es felbontású globális ensemble modell)

1.2. Európai Árvízi Figyelmeztető Rendszer European Flood Awareness System (EFAS)

<https://www.efas.eu/>

- 2003: Európai Bizottság Közös Kutató Központjában

(JRC) társfinanszírozás keretén belül,

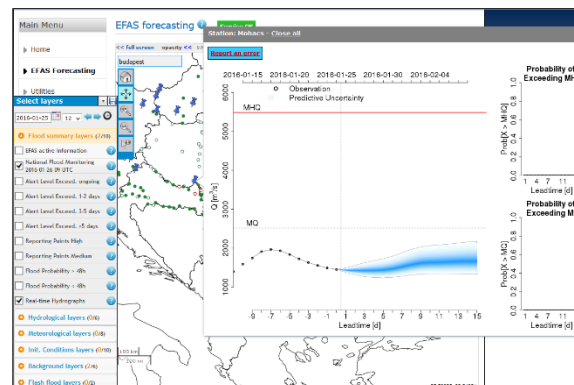
- számos ország meteorológiai és hidrológiai szolgálata,
- ECMWF,
- Megfigyelési és Információs Központ (MIC)

- Célja: növelje Európa védekezési képességét a természeti katasztrófákkal és az árvizekkel szemben

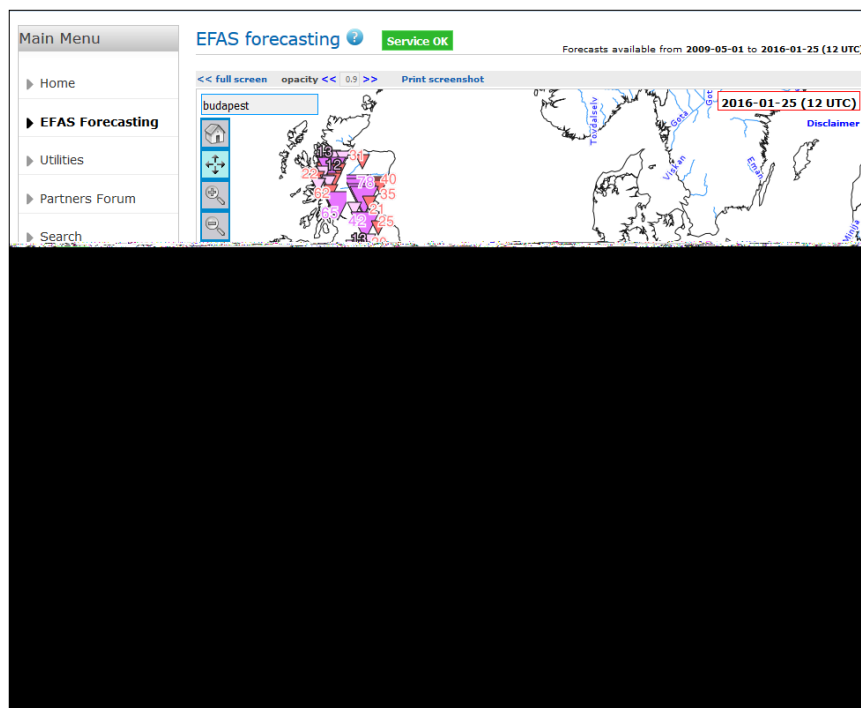
- Korszerű árvízi előrejelző rendszer
(**valószínűségi előrejelzések**)

- 2012: Operatív működés

1.2. Európai Árvízi Figyelmeztető Rendszer European Flood Awareness System (EFAS)

- Naponta kétszer
- Időintervallum: rövidtávtól a középtávig
- Meteorológiai modellek: ECMWF ensemble
COSMO ensemble

Példa: flash flood előrejelzés

TECHNICAL MEMORANDUM

778

On the operational implementation
of the European Flood Awareness
System (EFAS)

Paul Smith, Florian Pappenberger, Fredrik
Wetterhall, Jutta Thielen¹, Blazej
Krzeminski, Peter Salamon¹, Davide
Muraro¹, Milan Kalas¹ and Calum Baugh

Forecast Department

¹European Commission Joint Research Centre, Institute for
Environment and Sustainability, Ispra, Italy

Submitted to "Flood Forecasting: A Global Perspective" (Eds. Thomas E
Adams & Thomas C. Pagano)

April 2016

*This paper has not been published and should be regarded as an Internal Report from ECMWF.
Permission to quote from it should be obtained from the ECMWF.*

European Centre for Medium-Range Weather Forecasts
Europäisches Zentrum für mittelfristige Wettervorhersage
Centre européen pour les prévisions météorologiques à moyen terme

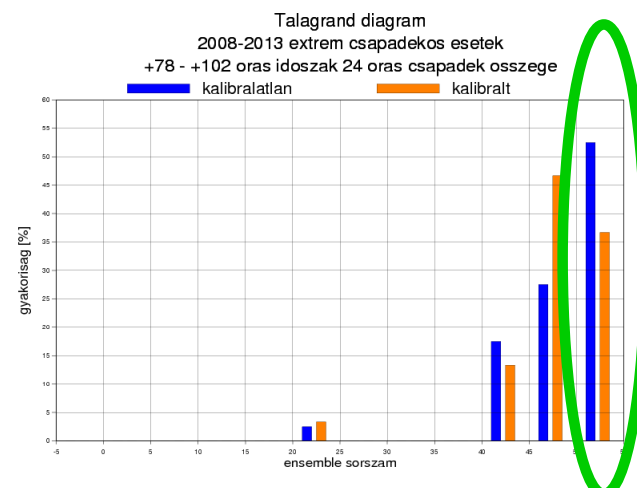
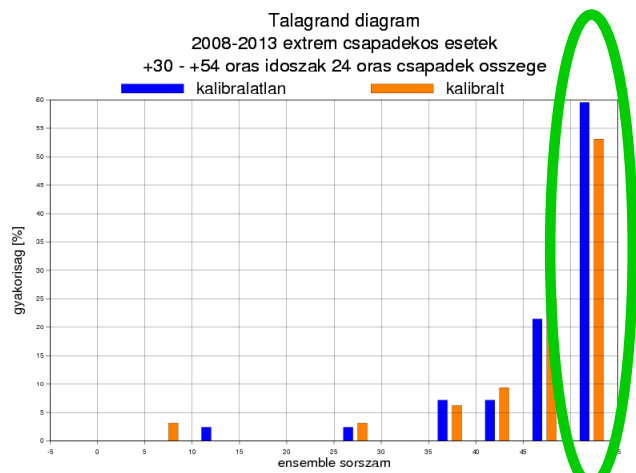
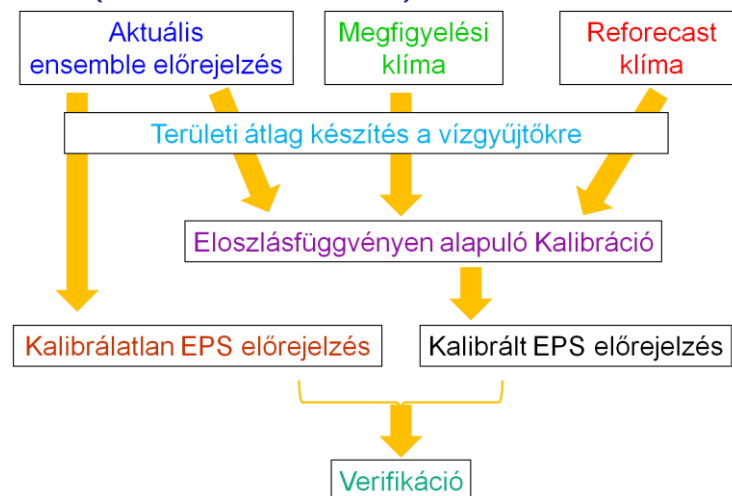
1.3. Ensemble reforecast alapú hazai kalibrációs fejlesztések

- Statisztikai utófeldolgozási módszerek széles köre
- Motiváció: az előrejelzési hibák csökkentése (Mátrai, 2015)

- Legmodernebb technika:
ECMWF: 11 tagú ensemble reforecast előrejelzések az elmúlt 20 évre az aktuális modell verzióval (hetente kétszer)

- Eloszlás függvény alapú kalibráció

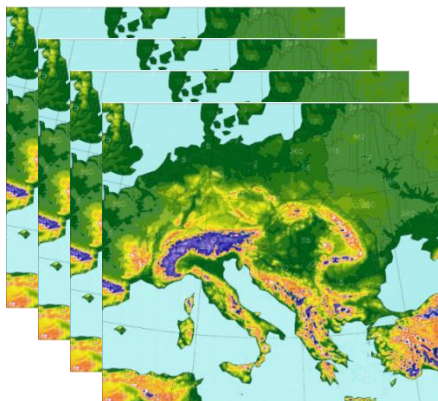
- Verifikáció (100 extrém eset: 2008-2013):

A helyben készülő rövidtávú regionális előrejelzések szükségszerűsége:

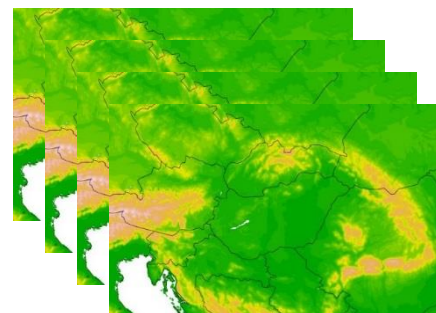
1. Finomabb tér és időbeli előrejelzés
2. Több megfigyelési információ használata (pl. radaradatok)
3. A helyi éghajlati sajátosságokra jobban koncentráló fejlesztések
4. Helyi modellező szakember gárda hozzájárulása az előrejelzői igények megvalósításához

ALADIN-EPS

- Hidrosztatikus modell
- 8 km-es horizontális felbontás
- 49 vertikális szint
- 11 ensemble tag
- Operatív az OMSZ-ban 2008 óta

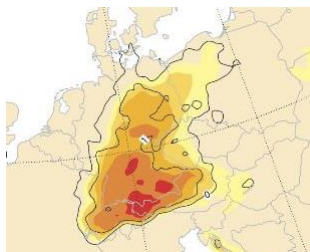
AROME-EPS

- Nemhidrosztatikus modell
- 2,5 km-es horizontális felbontás
- 60 vertikális szint
- 10-15 ensemble tag
- Kísérleti fázisban, várható bevezetés 2-3 éven belül

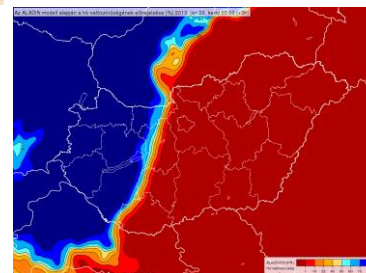

- Extrém Előrejelzési Index (EFI)

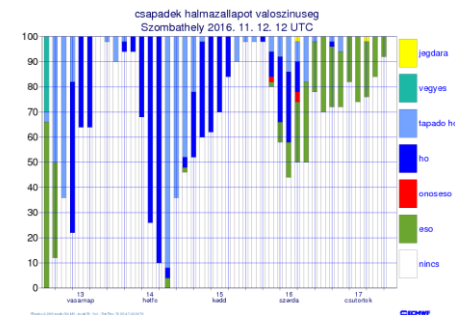

2013. május 29.

- Csapadéktípus valószínűség

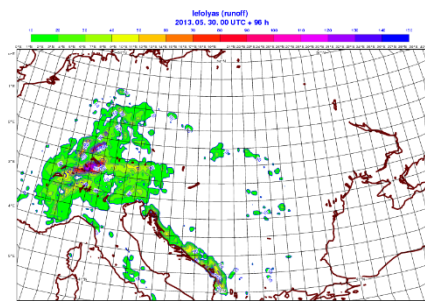

2013. január 23.

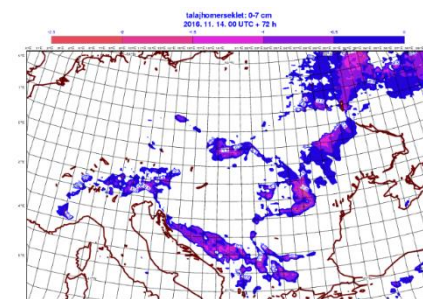
2016. november 11.

- Felszíni lefolyás

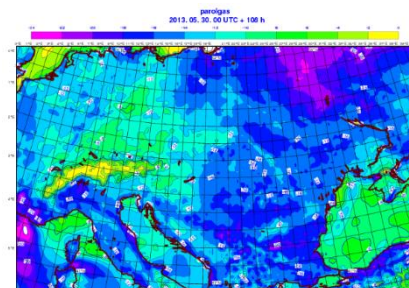
2013. május 30.

- Talajhőmérséklet és nedvesség

2016. november 14.

- Párolgás

2013. május 30.

Vége az 1. résznek Köszönjük a figyelmet!

1. rész:

Ihász István, Szintai Balázs, Bonta Imre, Mátrai Amarilla

- 1.1. Rövid történeti áttekintés 1978-tól napjainkig
- 1.2. Európai Árvízi Figyelmeztető Rendszer
European Flood Awareness System (EFAS)
- 1.3. Ensemble reforecast alapú hazai kalibrációs fejlesztések
- 1.4. Hazai rövidtávú ensemble operatív előrejelzések
- 1.5. Néhány további előrejelzési produktum

2. rész: Az OMSZ nowcasting rendszere a vízgazdálkodás szolgálatában

Nagy Attila, Horváth Ákos

OMSZ

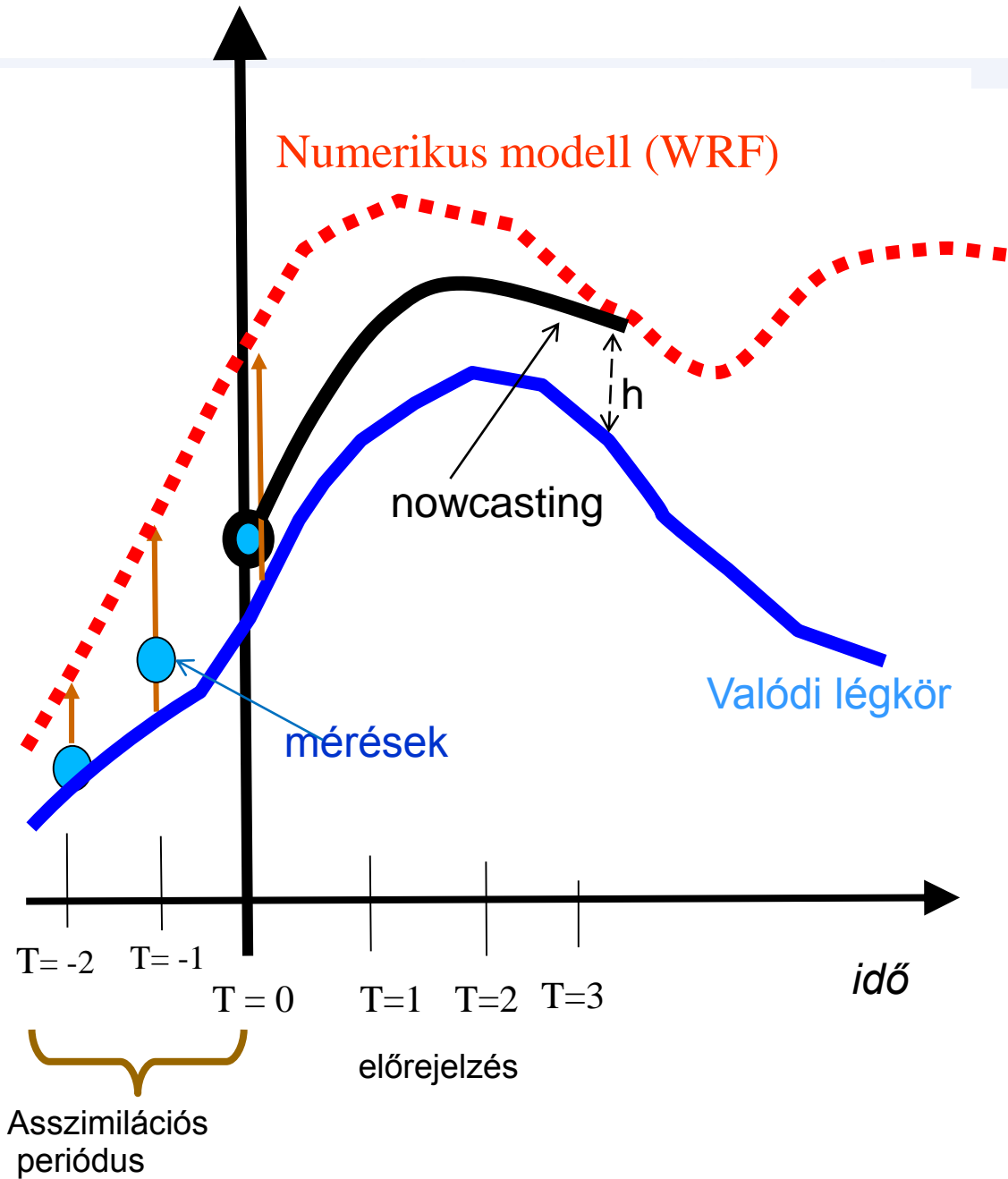
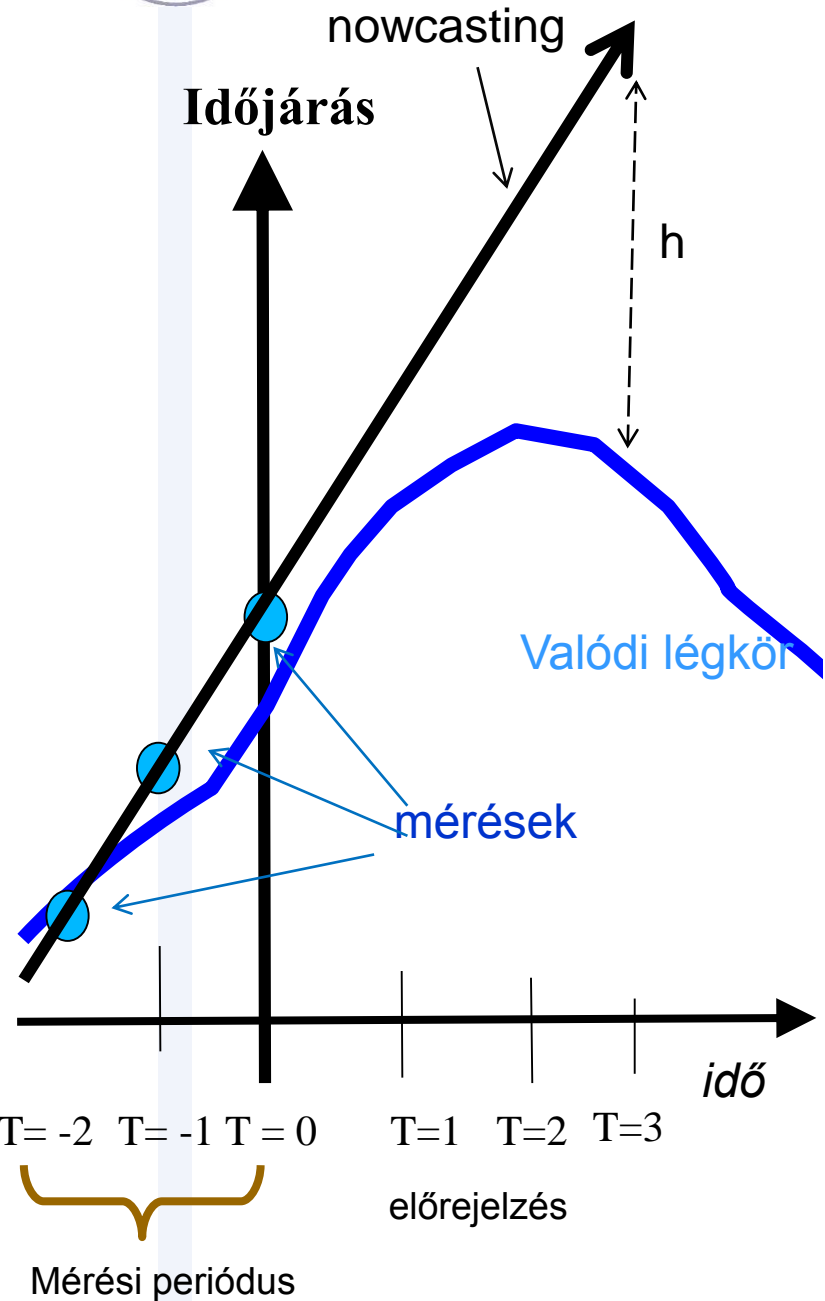

***Meteorológiai Tudományos
Napok
2016. november 25.***

NOWCASTING

Időjárási paraméterek tere

Csapadék nowcasting: analízis

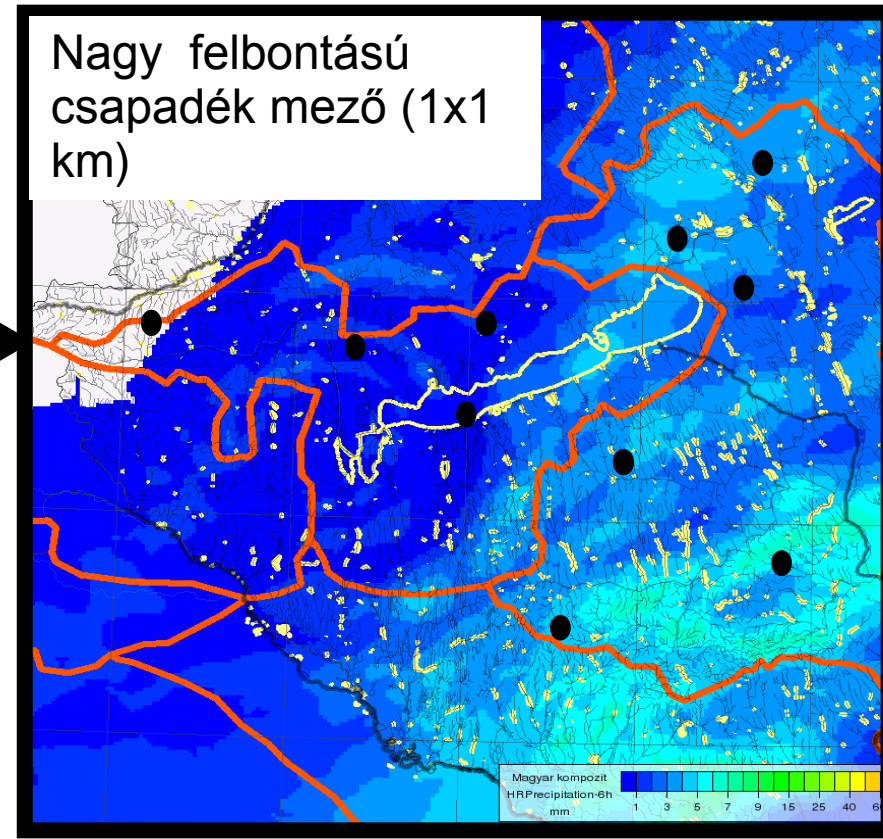
Felszíni csapadék mérő hálózat

időjárési radar

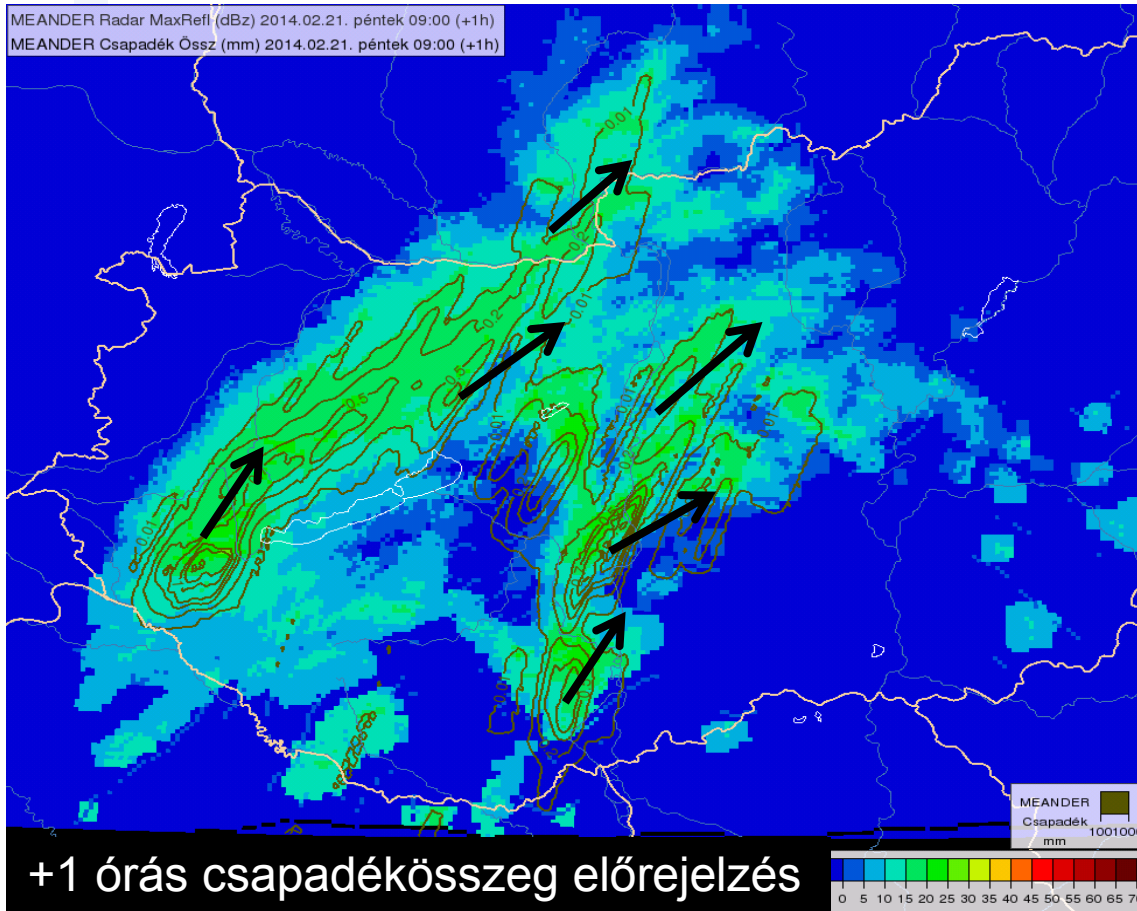
Adat asszimiláció

10 perces gyakorisággal
1 óras csapadék összeg

Csapadék nowcasting: előrejelzés

A számítógépes előrejelzések és folyamatosan frissülő mérések felhasználásával áthelyeződési vektorok kiszámításával a csapadérendszer lineáris advekciója

↗ Áthelyeződési vektorok
NWP + analízisek sorozatából

Villám árvizekre történő riasztás

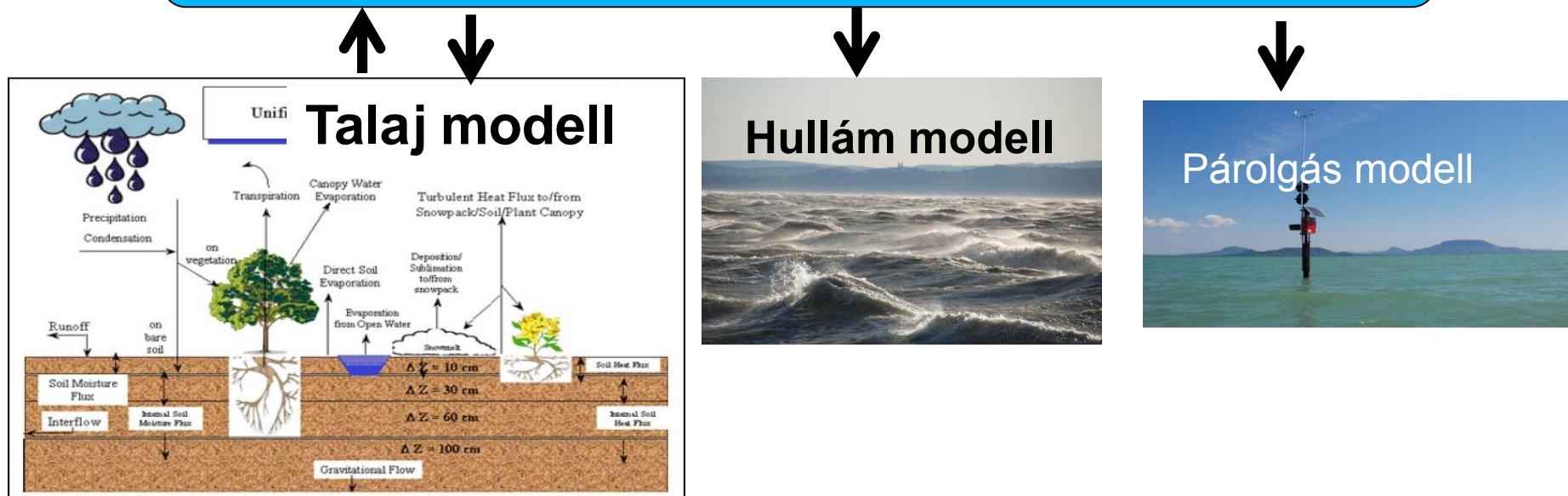

Légkör és környezetének kölcsönhatása

Nowcasting rendszer folyamatosan frissülő meteorológiai adataival **meghajtott talajmodell, tó-párolgás modell, víz-hullám modell:**

10 perces gyakorisággal kap meteorológiai input adatokat a talajmodell, amely a diffúziós egyenletek segítségével kiszámolja a talajnedvesség és talajhőmérséklet értékeket.

Légkör (nowcasting analízis)

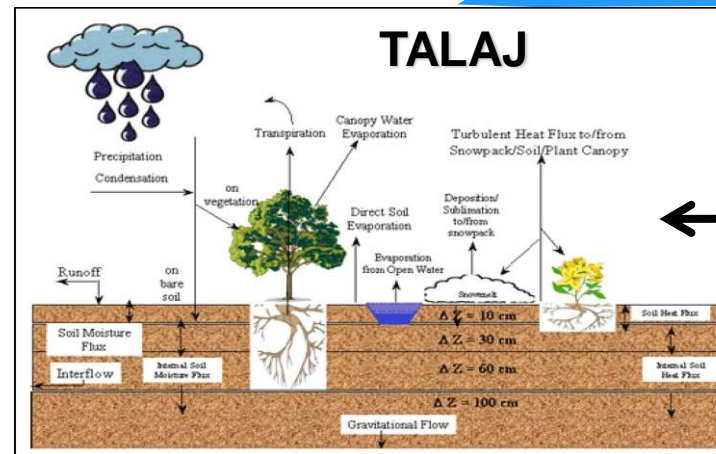
A talaj és a légkör kapcsolatrendszere

A talaj visszahatása a légkörre:

- Szenzibilis hőáram
- Latens hőáram
- Hosszúhullámú kisugárzás (felszínhőmérséklet)
- Rövidhullámú kisugárzás (felszíni albedó)

A felszínre érő külső hatások:

- Besugárzás (rövid- és hosszú hullámhosszon)
- Csapadék
- Hőmérséklet
- Szél
- Nedvesség
- Légnyomás

Talajállapot:

- Növényborítottság
- Talaj fizikai félesége
- Földhasználat
- Albedó
- Hóborítottság
- Stb.

A talaj adaptációja a külső hatásokhoz:

- Talajhőmérséklet
- Talajnedvesség
- Felszíni víz
- Hóvastagság, hósűrűség

A felszín- és talajmodellek szerepe =

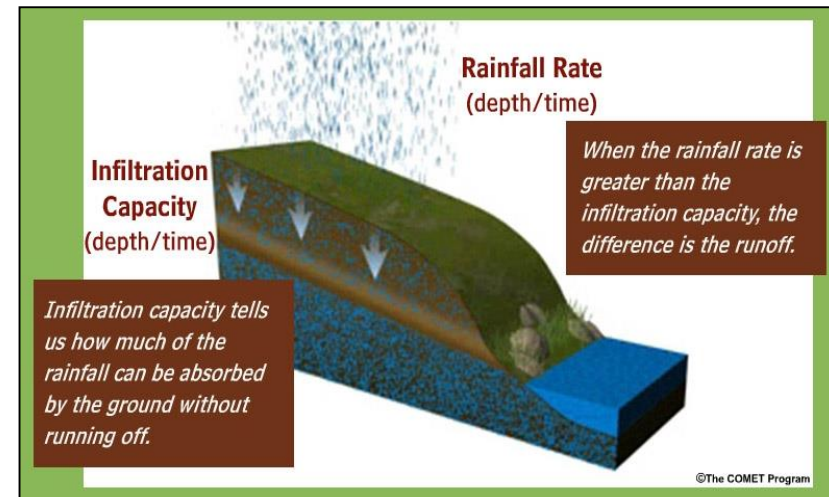
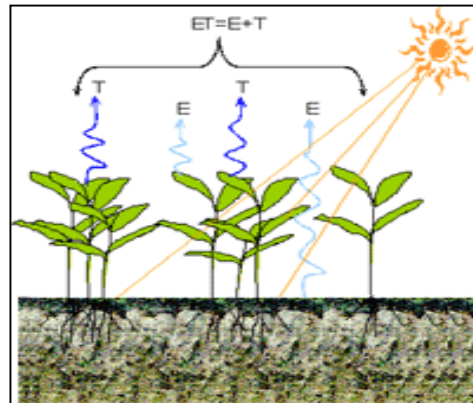
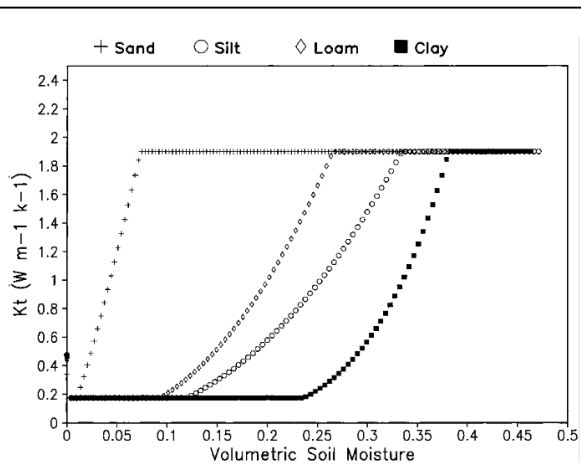
A légköri előrejelzési modellek alsó peremfeltétel biztosítása a felszín- és talaj állapotának leírásán keresztül.

Felszín- és talajállapot leírása =

1. Hőenergia- és vízárámok leírása
(parciális differenciálegyenletek megoldásai az állapotváltozók)
2. Diagnosztikai mennyiségek számítása empirikus vagy félempirikus összefüggésekből
(parametrizációk)

$$C(\Theta) \frac{\partial T}{\partial t} = \frac{\partial}{\partial z} \left[K_t(\Theta) \frac{\partial T}{\partial z} \right]$$

$$\frac{\partial \theta}{\partial t} = \frac{\partial}{\partial z} \left(D \frac{\partial \theta}{\partial z} \right) + \frac{\partial K(\theta)}{\partial z} + S(\theta)$$

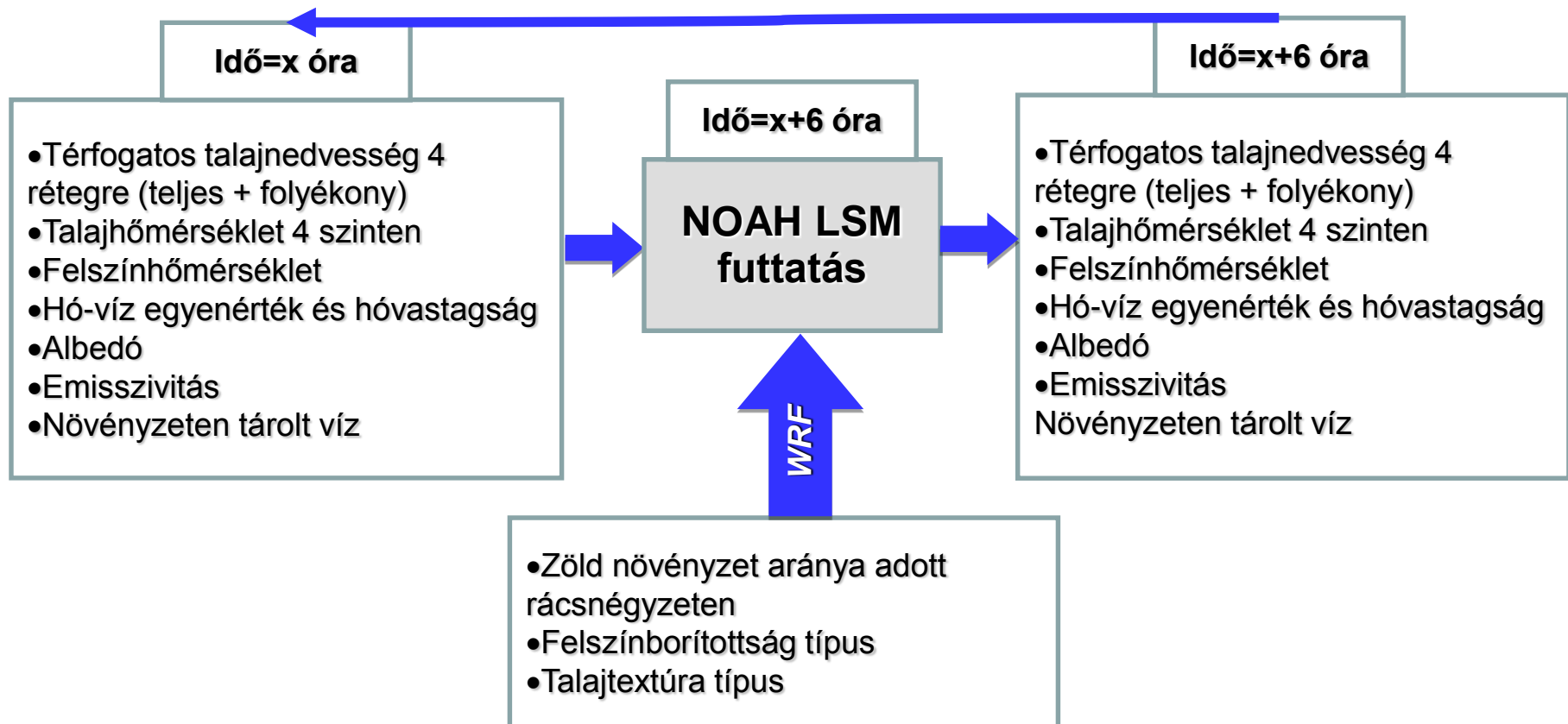
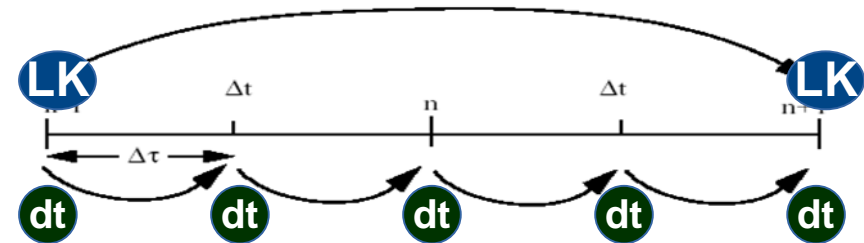
Felszínmodell operatív gyakorlatban

I. Léggöri kényszerfeltételek **LK**

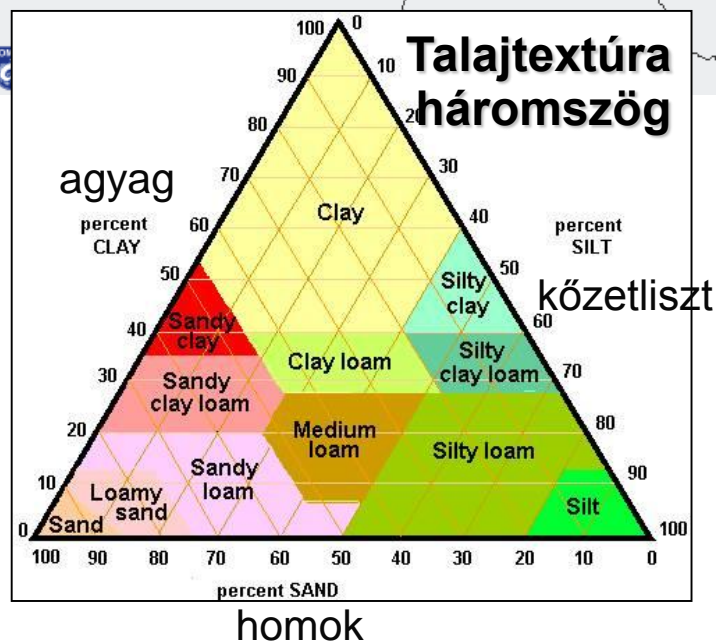
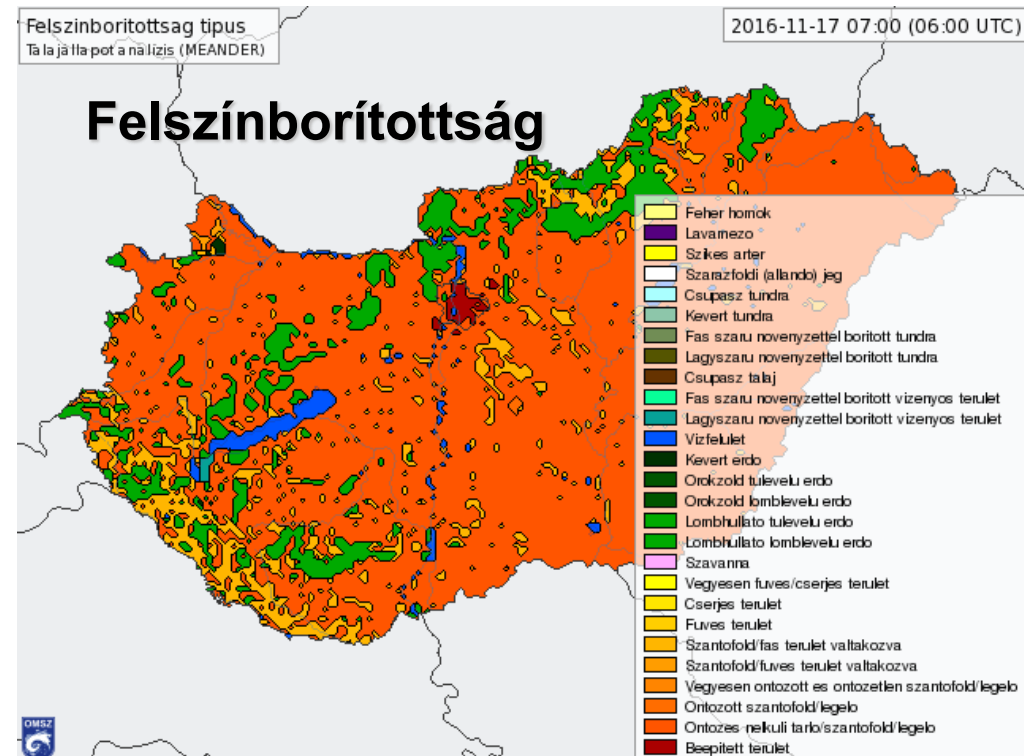
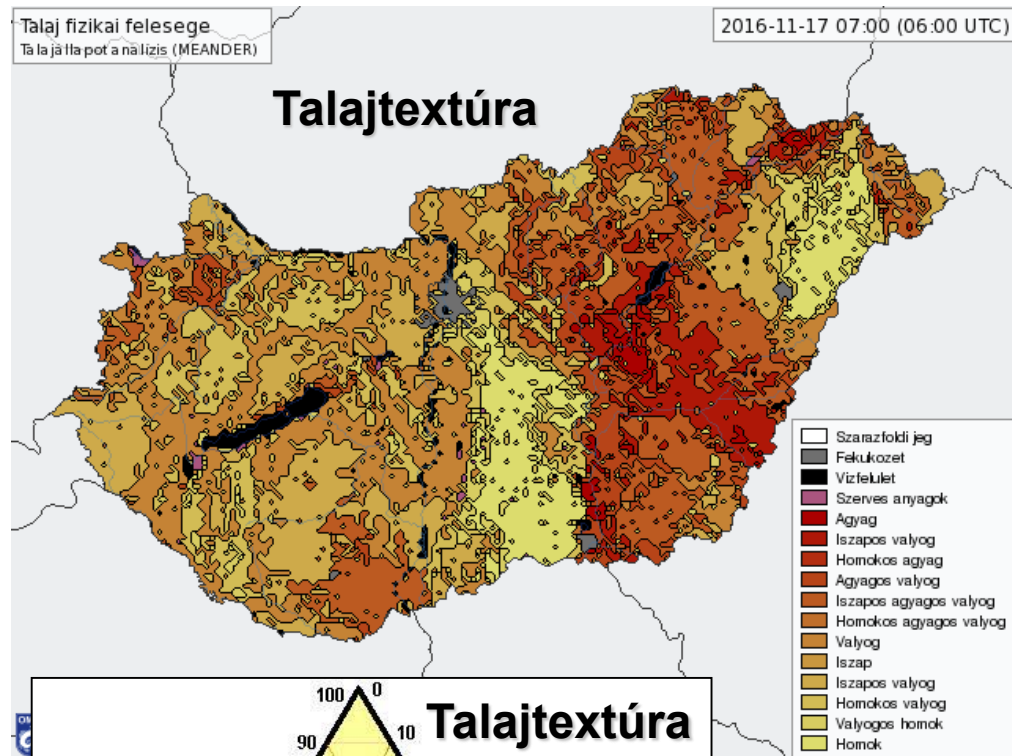
II. Kezdeti feltételek a felszín- és a talajállapotra vonatkozóan

III. Metaadatok

MEANDER analízis

Felszínmodell operatív gyakorlatban

Városi felszín

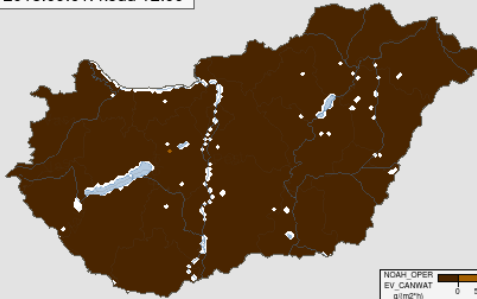
Eredmények

Meleg nyári nap

Párolgási tagok

NOAH_OPER EV_CANWAT (g/(m²h)) 2015.09.01. kedd 12:00

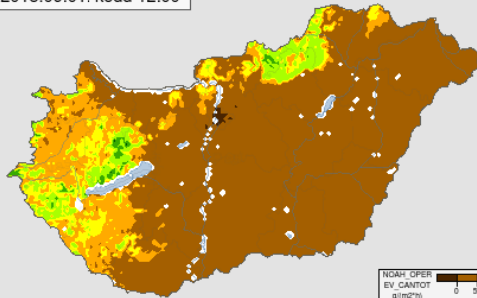
**Növény
felszínén
tárolt víz**

F_l=47.45 L_a=24.36
NOAH_EV_CANWAT (Nincs adat)

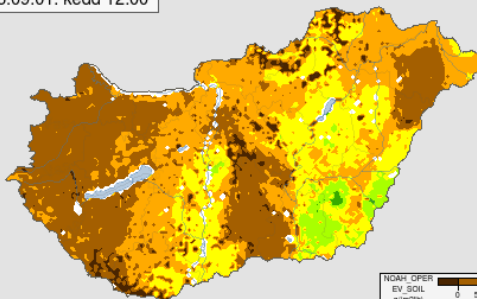
NOAH_OPER EV_CANTOT (g/(m²h)) 2015.09.01. kedd 12:00

**Növényzet
párolgása**

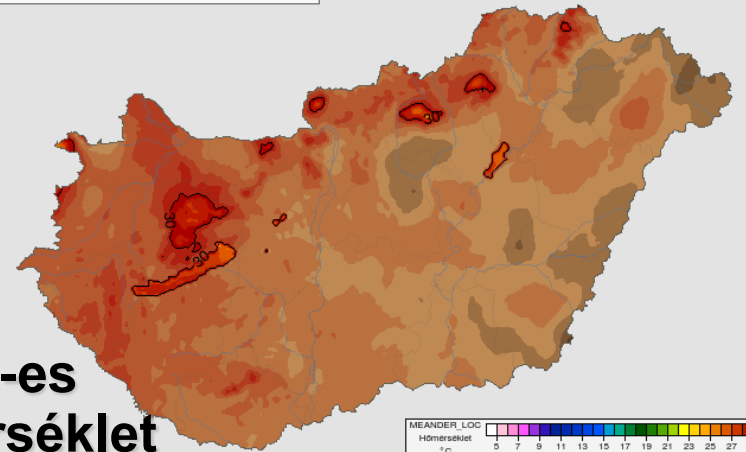
NOAH_OPER EV_SOIL (g/(m²h)) 2015.09.01. kedd 12:00

**Csupasz
talaj
párolgása**

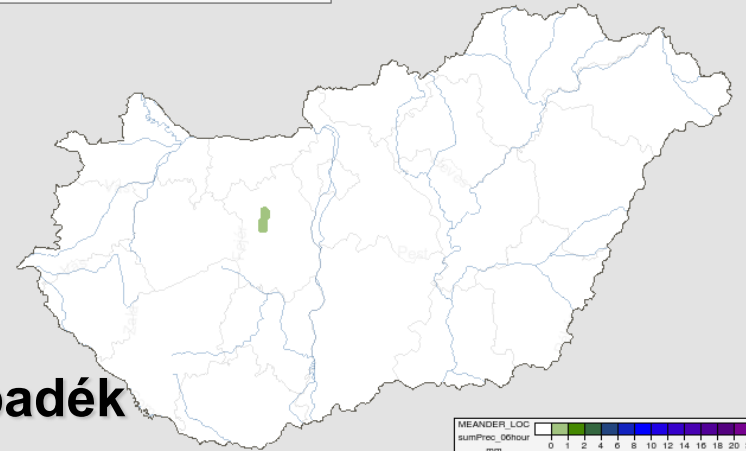
MEANDER_LOC Hőmérséklet (°C) 2m 2015.09.01. kedd 12:00

**2m-es
hőmérséklet**

MEANDER_LOC sumPrec_06hour (mm) 2015.09.01. kedd 12:00

Csapadék

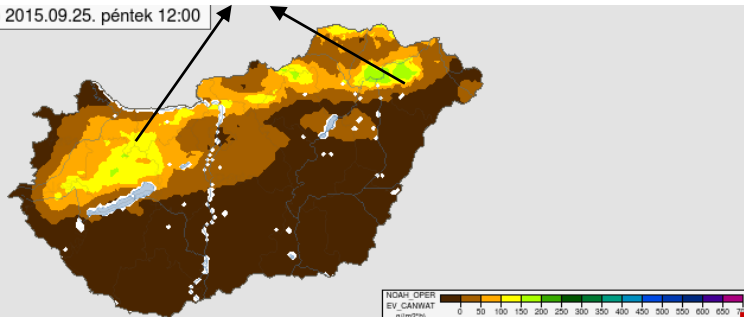
- Az evaporáció és a transpiráció aránya főként a növényborítottság függvénye

Eredmények

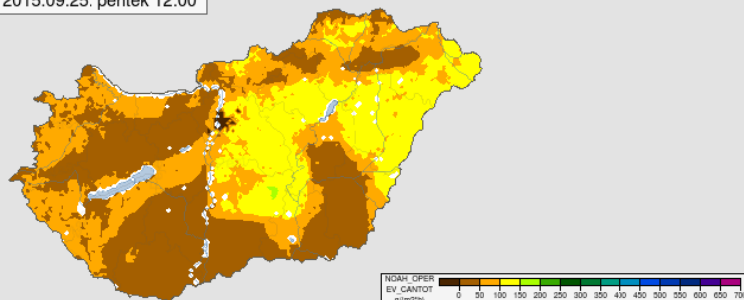
Hűvös, csapadékos helyzet

Erős párolgás Párolgási tagok

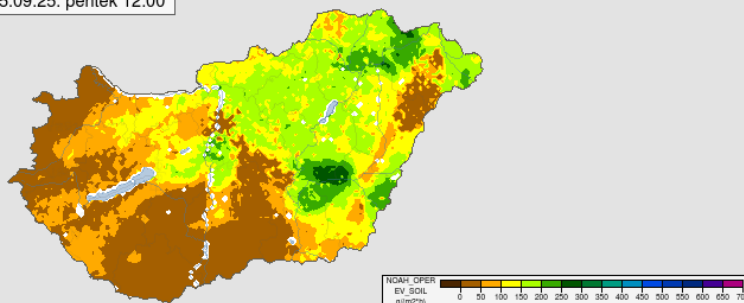
NOAH_OPER EV_CANWAT (g/(m²h)) 2015.09.25. péntek 12:00

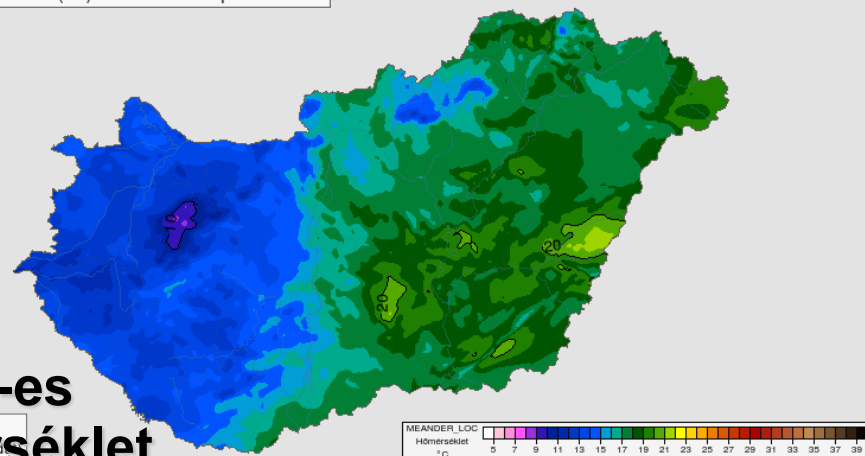
NOAH_OPER EV_CANTOT (g/(m²h)) 2015.09.25. péntek 12:00

NOAH_OPER EV_SOIL (g/(m²h)) 2015.09.25. péntek 12:00

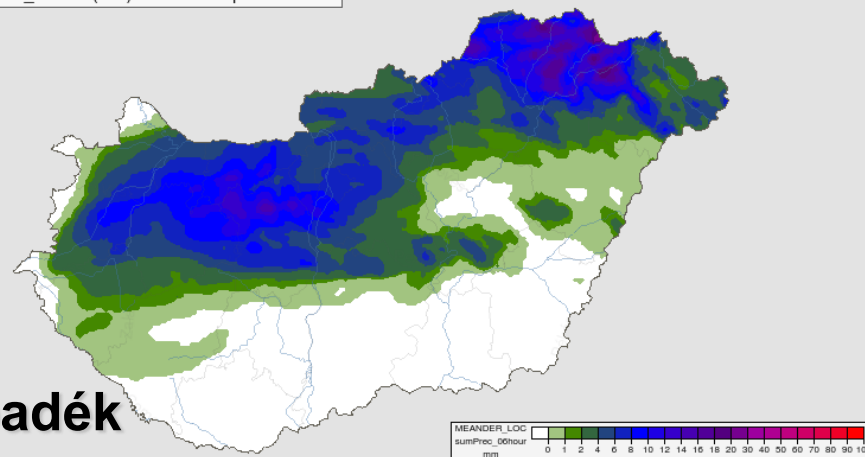

MEANDER_LOC Hőmérséklet (°C) 2m 2015.09.25. péntek 12:00

2m-es hőmérséklet

MEANDER_LOC sumPrec_06hour (mm) 2015.09.25. péntek 12:00

Csapadék

- Erős csapadék esetén az intercepiált víz párolgása a meghatározó
- Alacsonyabb hőmérséklet esetén az evaporáció felülmúlja a növényzet párolgását

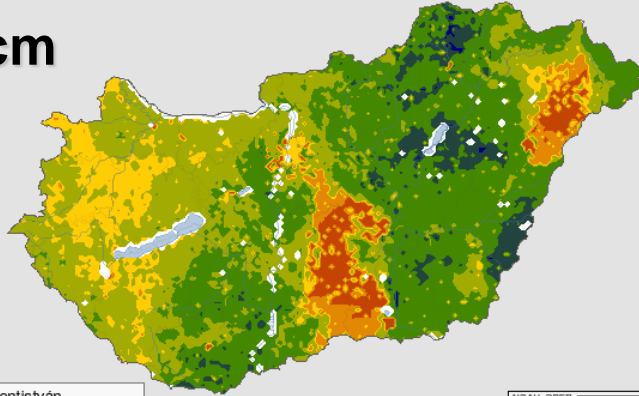
Eredmények

Meleg nyári nap

Talajnedvesség

NOAH_OPER Soil_moisture (m3m-3) 0-10cm 2015.09.01. kedd 12:00

0-10 cm

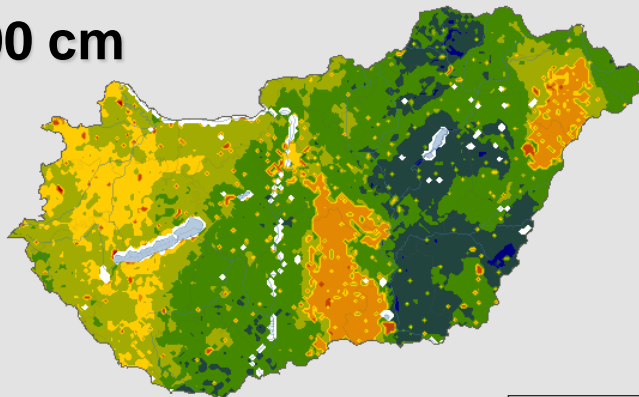
Fi=47.78 La=20.70 Szentistván
NOAH Soil_moisture 0-10c 0.302 m3m-3

NOAH_OPER
Soil_moisture
m3m-3

0	0.05	0.1	0.15	0.2	0.25	0.3	0.35	0.4	0.45	0.5
---	------	-----	------	-----	------	-----	------	-----	------	-----

NOAH_OPER Soil_moisture (m3m-3) 40-100cm 2015.09.01. kedd 12:00

40-100 cm

NOAH_OPER
Soil_moisture
m3m-3

0	0.05	0.1	0.15	0.2	0.25	0.3	0.35	0.4	0.45	0.5
---	------	-----	------	-----	------	-----	------	-----	------	-----

MEANDER_LOC sumPrec_06hour (mm) 2015.09.01. kedd 12:00

Csapadék

MEANDER_LOC
sumPrec_06hour
mm

0	2	6	10	14	18	30	50	70	90
---	---	---	----	----	----	----	----	----	----

- A mélységgel egyre csökkennek a horizontális gradiensek, hangsúlyosabbá válik a talaytextórától való függés.

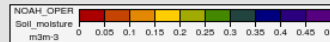
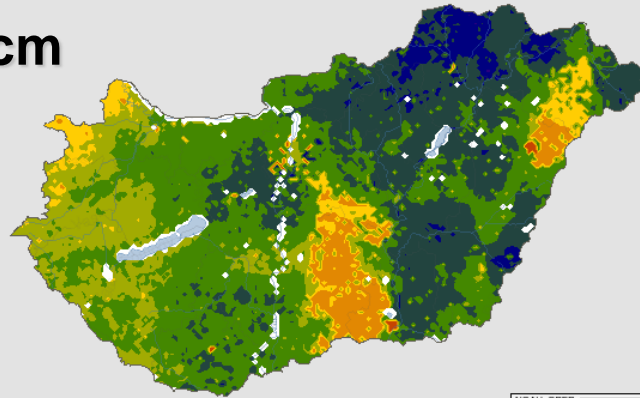
Eredmények

Hűvös, csapadékos helyzet

Talajnedvesség

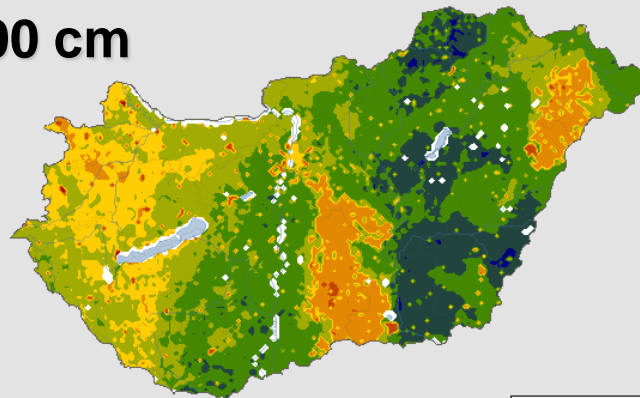
NOAH_OPER Soil_moisture (m3m-3) 0-10cm 2015.09.25. péntek 12:00

0-10 cm

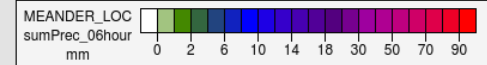
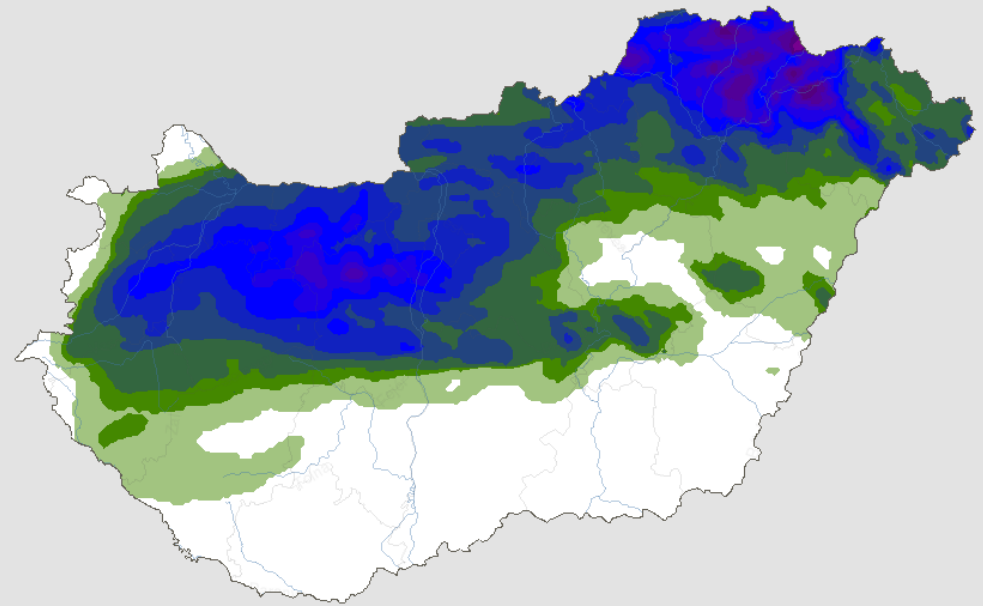
NOAH_OPER Soil_moisture (m3m-3) 40-100cm 2015.09.25. péntek 12:00

40-100 cm

MEANDER_LOC sumPrec_06hour (mm) 2015.09.25. péntek 12:00

Csapadék

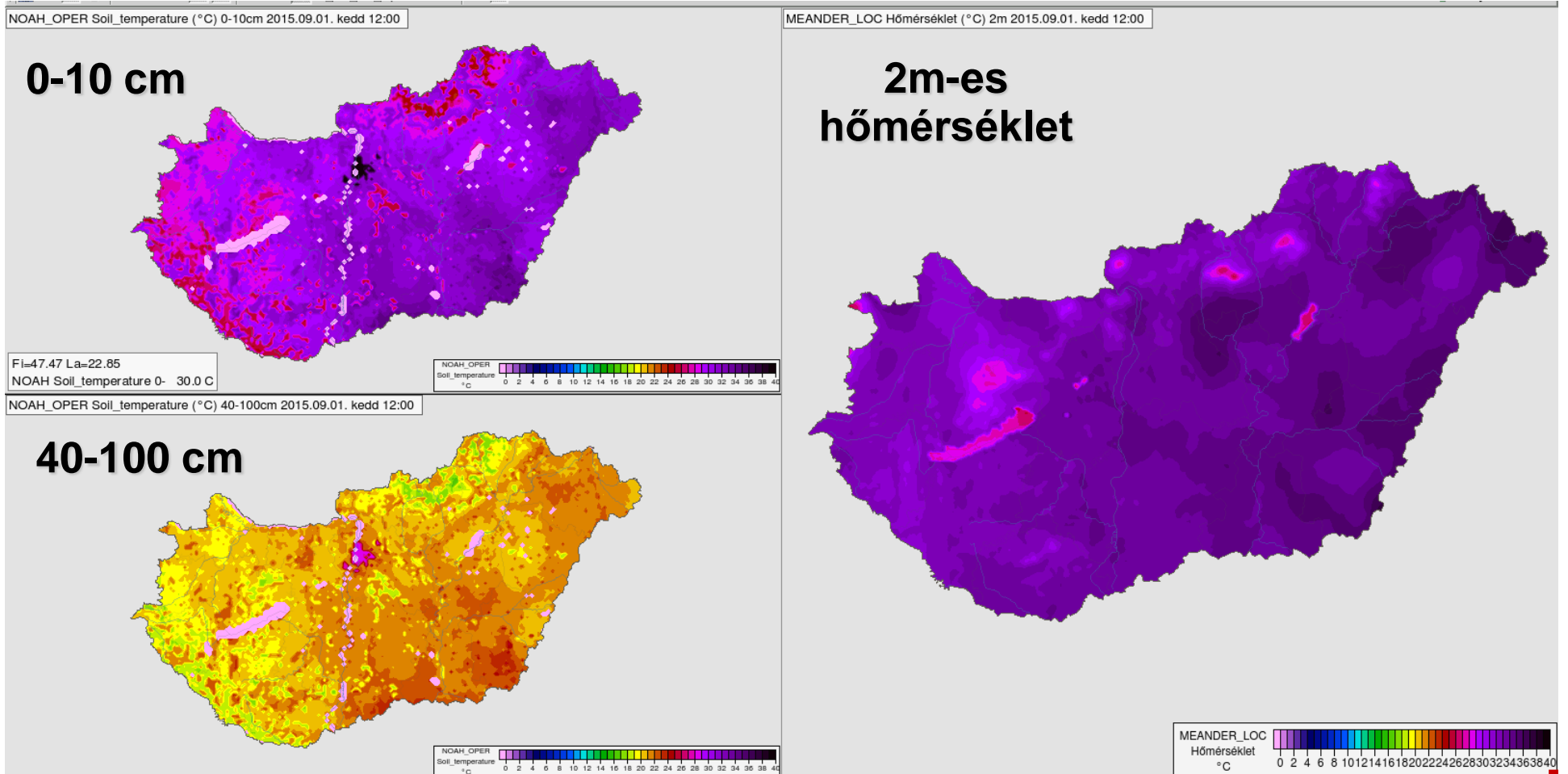
FI=49.21 La=21.67
MEA sumPrec_06hour (Nincs adat)

- Lefelé haladva egyre függetlenebb a talajállapot az aktuális időjárási helyzettől

Eredmények

Meleg nyári nap

Talajhőmérséklet

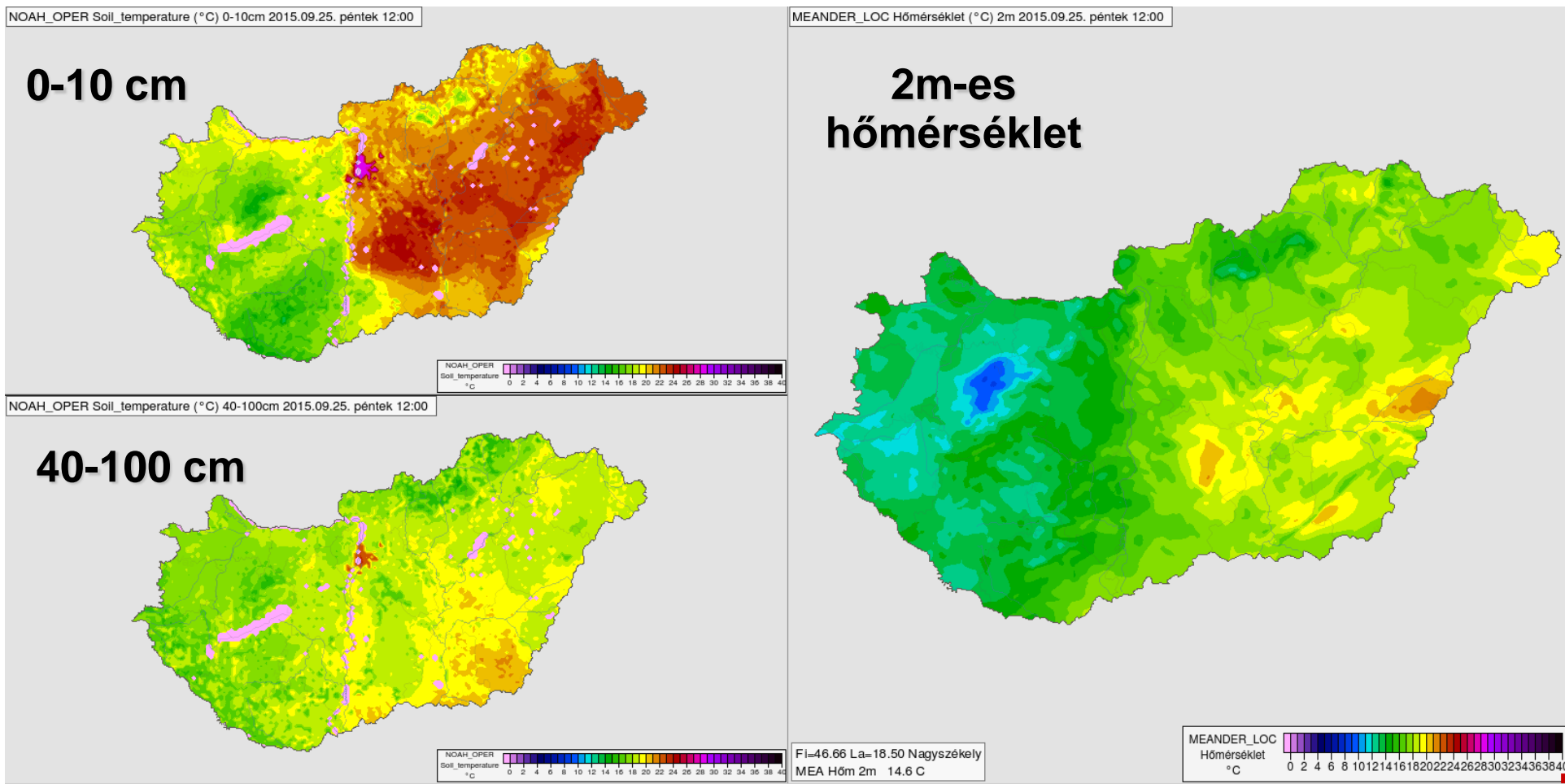

Eredmények

Hűvös, csapadékos helyzet

Talajhőmérséklet

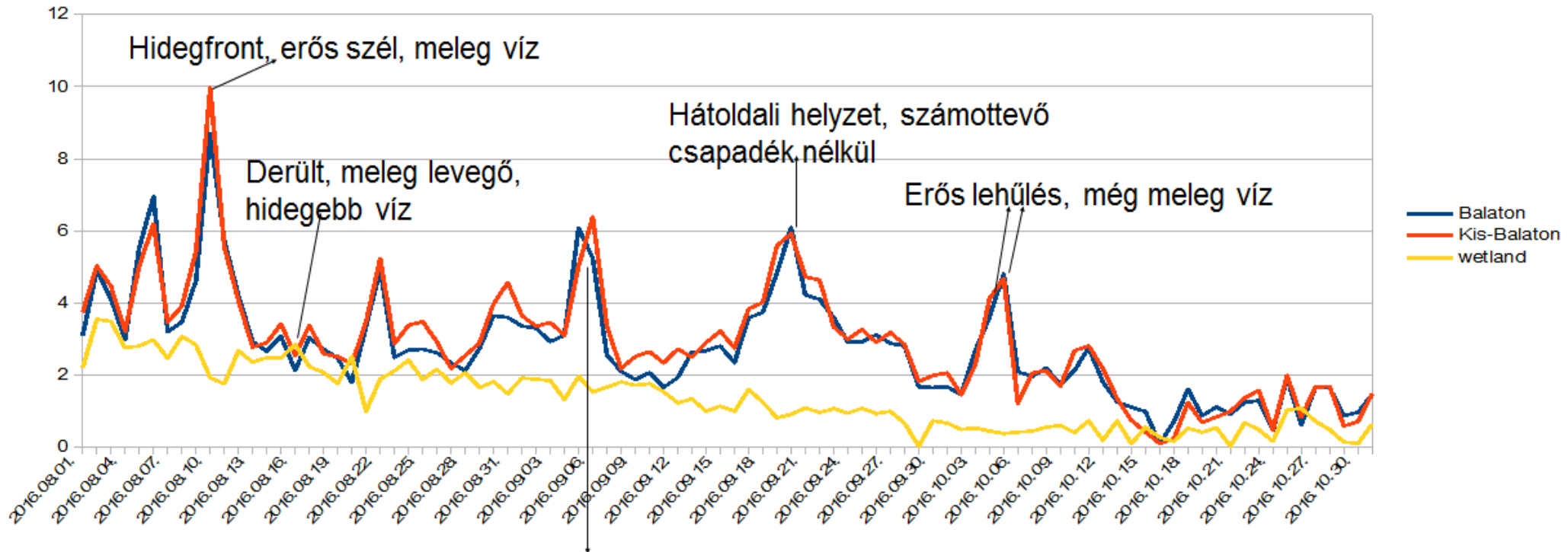
- A talajhőmérséklet a felszínhez közelebb függ erősebben a talajtextúrától
  - Nagyfokú érzékenység a sugárzási egyenlegről

Talajmodell jelentősége, alkalmazása

- A talaj markánsan visszahat az időjárásra (a talaj a légkör “memóriája”).
- Az alkalmazott talajmodell a légköri hatások függvényében fizikai alapon meghatározza a talaj és a felszín állapotát.
- A talajmodellt a numerikus modelltől függetlenül a valódi időjárási paraméterekkel futtatjuk.
- A nagy térbeli felbontás révén valós idejű képet kapunk az ország talajállapotáról:
  - a víz- és energiamérleg nem mért vagy nem megfigyelt tagjairól, pl. talajhőmérsékletről, talajnedvességről több rétegben
- Alkalmazások:
  - Mezőgazdaság*
  - Vízgazdálkodás, árvízvédelem*
  - Numerikus modellek*

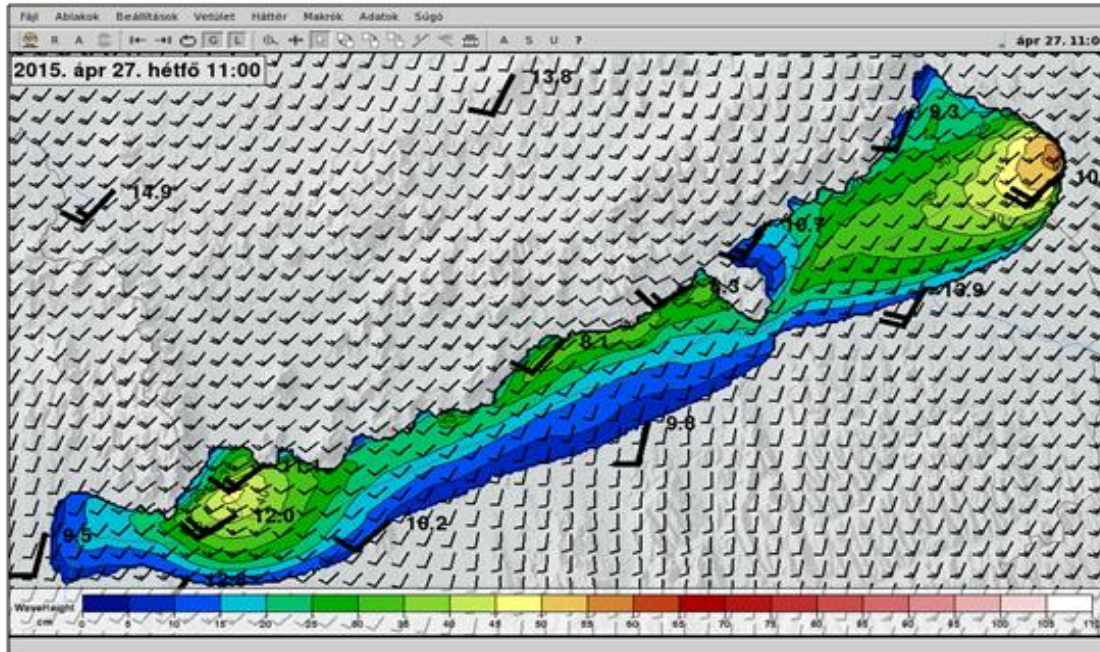
Balaton, Kis-Balaton és nádas párolgás operatív számítás

Párolgás tömm-ben 2016. augusztus 1. és 2016. október 31. között

Ciklon északi oldalán erős melegadvekción K-felől

Hullám magasság számítás (diagnosztika)

Eljárás verifikációja

$$\frac{gH_s}{u_A^2} = 0,283 \cdot \tanh \left(0,530 \left(\frac{gh}{u_A^2} \right)^{0,75} \right) \tanh \left[\frac{0,00565 \left(\frac{gF}{u_A^2} \right)^{0,5}}{\tanh \left(0,530 \left(\frac{gh}{u_A^2} \right)^{0,75} \right)} \right],$$

H_s szignifikáns hullámmagasság

Vízmélység: h   **F meghajtási úthossz**
u_A szélsébségből származtatott mennyiség
(=0,71*u^{1,23})

Részletes leírás: Shore Protection Manual, 1984. Vol. III.

Összefoglalás

A nowcasting rendszer nagy felbontású analízise új lehetőséget jelent a vízgazdálkodásban:

- Komplex, nagy felbontású csapadék számítás
- Országos valós idejű talaj állapot számítás (belvíz, aszály)
- Speciális alkalmazások a környezeti monitoring rendszerek kiszolgálására

